

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä esityispalveluista

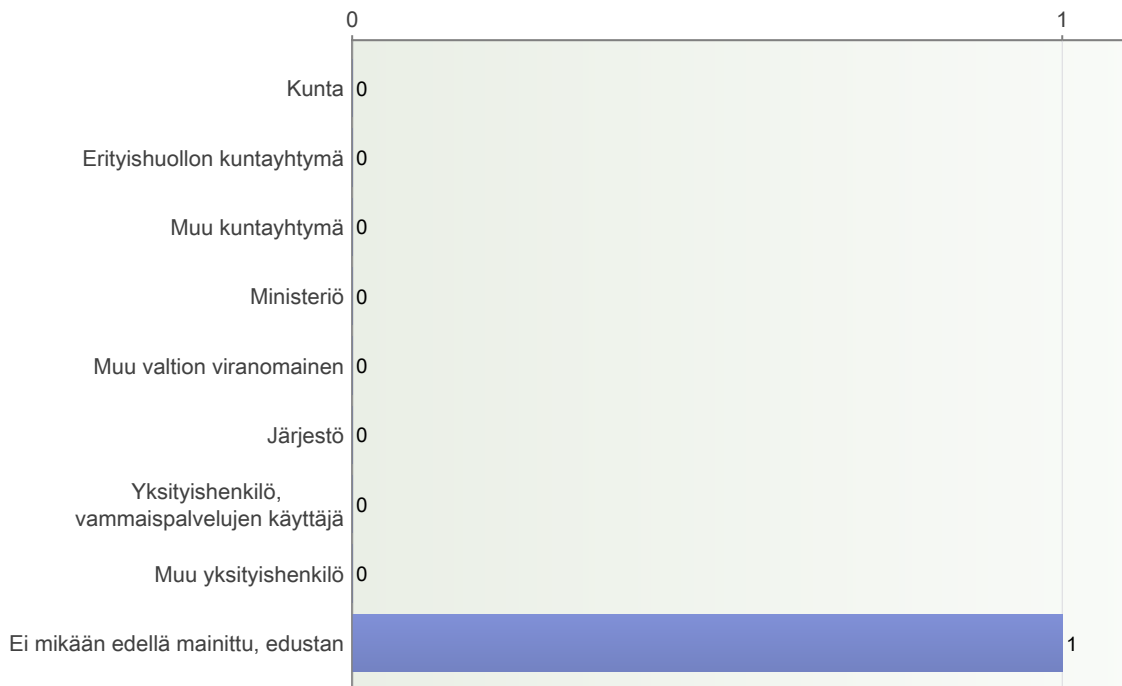
1. 1. Vastaajan taustatiedot

Vastaajien määrä: 1

Etunimi	Sukunimi	Sähköposti	Organisaatio, jota vastaus edustaa	Mahdollinen tarkennus
Malla	Kantola	malla.kantola@vasemmistoliiitto.fi	Vasemmistoliitto rp.	

2. 2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: Ei mikään edellä mainittu, edustan

- puolue

3. 3. 1 §:ssä säädetään lain läpileikkaavista periaatteista. Kattaako säännös vammaispalveluille asetetut tavoitteet?

Vastaajien määrä: 1

4. 4. Muita huomioita 1 §:n sisältöön.

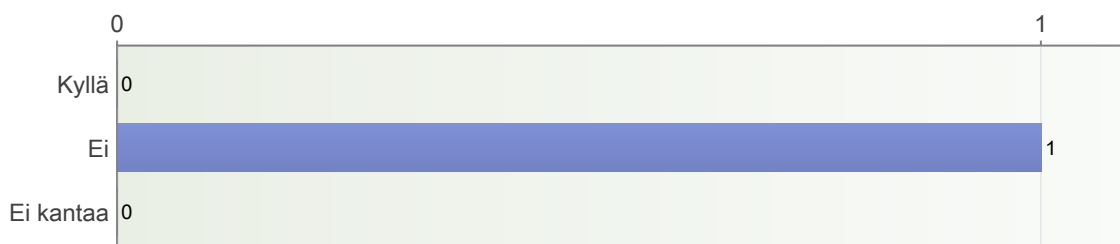
Vastaajien määrä: 1

- 1 §:ssä tulee mainita siitä, että Suomi on sitoutunut YK:n vammaisten oikeuksien sopimukseen. Tämä sopimus on osa Suomen lainsäädäntöä. Mielestämme tuleekin lisätä 1 §:seen seuraava lause: Tämän lain lisäksi Suomessa on voimassa YK:n vammaisten oikeuksien sopimus ja se on osa Suomen lainsäädäntöä. Vammaisilla tulee olla oikeus elää oman näköistensä elämää. Vammaispalvelulain tulee mahdollistaa se. Heidän itsemääräämisoikeuttaan tulee kunnioittaa. Toimintakykyrajoitteen omaavilla ihmisillä on yhtäläinen oikeus muodostaa parisuhde ja perustaa perhe, kuin muilla Suomessa asuvilla on.

Toivomme lakiuudistukselta sitä, että vammaisten ei tarvitse jatkuvasti taistella saadakseen heille välttämättömän avun. Päätökset tulee tehdä toistaiseksi voimassa oleviksi, eikä vammaispalveluita saa kilpailuttaa. Toimintakykyrajoitteen omaavilla ihmisillä on yhtäläiset ihmisoikeudet kuin muillakin Suomessa asuvilla. Itsemääräämisoikeus on tässä keskeinen asia. Moni vammaisen voi yhtyä siihen, mitä eräs vammaisen henkilö on sanonut, "Minua niin suututtaa se, että tapaan jatkuvasti sellaisia ihmisiä, jotka haluavat kontrolloida ja holhota minua!" Toinen henkilö kysyy: "Tuleeko ikinä lakia, jonka mukaan vammaisen saisi elää pelotta ja rauhassa ilman, että joku on alvariinsa muuttamassa palveluja/lakeja ja käytäntöjä?" . Lainsäädännön pitää mahdollistaa yhtäläiset oikeudet vammaisille, eikä raha saa olla kriteerinä järjestettäessä palveluja. Vammaisen tarvitsee myös turvallisuudentunnetta - ettei hänen tarvitse aina pelätä milloin viranomaisen vähentää jo myönnettyjä palveluita.

5. 5. Onko 2 §:n perusteella selvää, missä tilanteissa sovelletaan erityislakia?

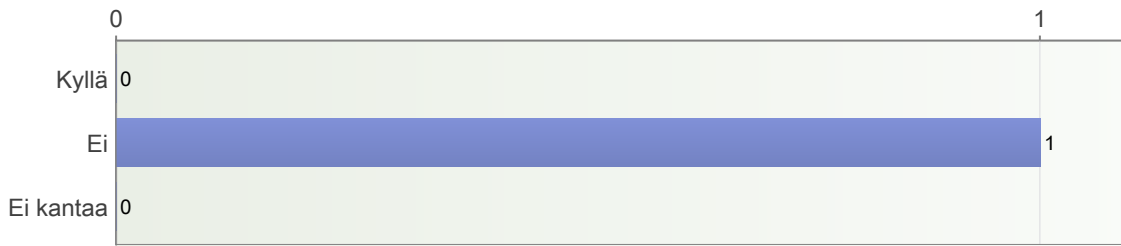
Vastaajien määrä: 1

6. 6. 2 §:n 3 momentissa säädetään soveltamisalan rajauksesta.

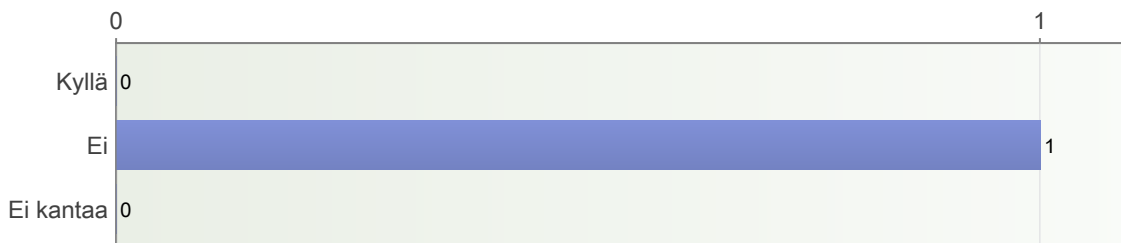
Onko rajausta selkeä?

Vastaajien määrä: 1

7. Onko rajausta tarpeellinen?

Vastaajien määrä: 1

8. 7. Muita huomioita 2 §:n sisältöön.

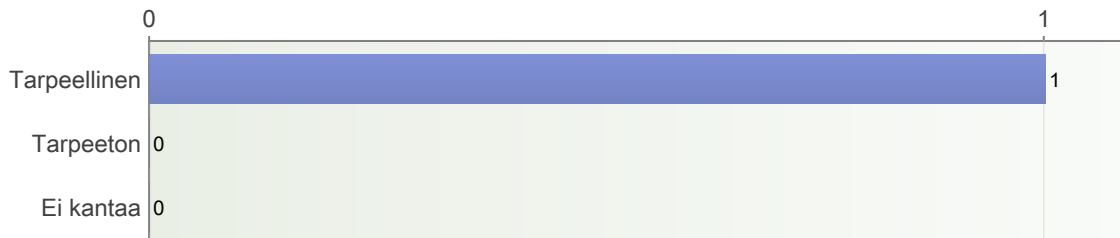
Vastaajien määrä: 1

- Erityistä huolta aiheutti iäkkäiden asema. Heitä ei tule jättää vammaispalveluiden ulkopuolelle. Etenkin huolestuttaa vanhemmalla iällä vammautuvien/vammautuneiden asema.. Mielestämme on syrjintää se, että ikä vaikuttaa siihen saako vammaispalvelulain piiriin kuuluvia palveluita, vai ei. Mielestämme iäkkäitä koskeva rajausta tulee poistaa. Jos henkilö saa vammaispalveluiden piiriin kuuluvia palveluita, tulee niiden olla hänelle maksuttomia. Ja maksuttomuuden tulee käsittää kaikki vammaiset, ei voida vaatia iäkkäitä maksamaan sitä mistä nuoremmat eivät maksa. Pitää muistaa yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. Vaadimme siis lauseen ”Tätä lakia ei sovelleta sellaiseen ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012, jäljempänä vanhuspalvelulaki) 3 §:n 2 kohdassa tarkoitettuun iäkkääseen henkilöön, jonka avun tai tuen tarve johtuu pääasiassa korkean iän myötä alkaneista, lisääntyneistä tai pahentuneista sairauksista tai vammoista taikka korkeaan ikään liittyvästä rappeutumisesta.” poistamista. Tilalle vaadimme mainintaa, että tätä lakia sovelletaan kaikkiin henkilöihin, jotka tarvitsevat pitkäaikaisen vamman tai sairauden aiheuttaman toimintarajoitteen johdosta välttämättä ja toistuvasti apua tai tukea tavanomaisessa elämässä. Vammaispalvelulain piiriin kuuluvien palveluiden tulee olla ensisijaisia suhteessa sosiaalihuoltolain piiriin kuuluviin palveluihin, sillä muutoin vammaisen henkilö joutuu maksamaan palveluita, joita ei tarvitsisi jos hän olisi terve. Tässä on kyse yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta. Vanhuspalvelulakia ei saa lainkaan mainita vammaispalvelulaissa. Huolestuttaa sekin, ettei tässä laissa ole lainkaan mainittu kehitysvammaisia, ja kuitenkin tämän uuden lain on tarkoitus korvata kehitysvammalaki.

9. 8. Arvioikaa momenttien tarpeellisuutta lain soveltamisen kannalta.

Palvelutarpeen arviointi sekä palvelujen suunnittelu, toteuttaminen ja toteutumisen seuranta on tehtävä yhteistyössä vammaisen henkilön ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, jäljempänä asiakaslaki) 9 ja 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa vammaisen henkilön ja hänen laillisen edustajansa taikka omaisen tai muun läheisen kanssa.

Vastaajien määrä: 1

10. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä.

Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

11. Vammaisen henkilön osallistumista on tuettava hänen toimintakykynsä, ikänsä ja elämäntilanteensa edellyttämällä tavalla. Vammaisen henkilön on voitava käyttää hänelle soveltuvaa viestintä- ja kommunikointikeinoa ja häntä on tarvittaessa tuettava tiedon saannissa, oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa sekä oman tahdon toteuttamisessa.

Vastaajien määrä: 1

12. Lapsen ja nuoren mielipiteen selvittämisestä säädetään sosiaalihuoltolain 32 §:ssä. Lapselle ja nuorelle on järjestettävä riittävä apu ja tuki tiedonsaantiin, kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen.

Vastaajien määrä: 1

13. 9. Muita huomioita 4 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- On huomioitava se, että vaikka vammaispalvelut siirtyvät maakunnille, jää kunnille vammaisiin liittyviä velvoitteita edelleen. Koulutus ei ole suinkaan vähäisin niistä. Erityisen tuen saamisen päiväkodissa, koulussa ja opiskelussa pitää olla lakisääteistä. Integraatio ei saa olla säästökeino, eikä se saa merkitä sitä ettei lapsi saa tarvitsemaansa tukea. Erityisen tuen saamisen tulee olla lakisääteinen oikeus niille, jotka sitä tarvitsevat. Lainsäädännössä tulee siis mainita erikseen tuesta opiskelussa ja varhaiskasvatuksessa. Riittävä erityinen tuki opiskelussa ja varhaiskasvatuksessa takaa myös terveille lapsille ja nuorille tasapuolisemman tilanteen, koska aikuisia ryhmissä on vähän, ja yksi erityislapsi- tai nuori saattaa joissain tilanteissa useinkin viedä aikuisten mahdollisuudet tukea muita riittävästi. Lakiin tulee kirjata se, että erityiseen tukeen tulee olla lakisääteinen oikeus välitunneillakin, mikäli erityinen tuki välitunneilla on asiakkaan sosiaalisen kehityksen kannalta välttämätöntä. Nykyisin moni erityislapsi- ja nuori on ilman erityistä tukea kaikilla välitunneilla, eikä pysty siksi kommunikoimaan muiden lasten ja nuorten kanssa välituntien aikana. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi kuuro lapsi tai nuori viettää välitunnit aivan yksin, sillä muut lapset tai nuoret koulussa eivät välttämättä osaa viittomakieltä. Jos kuuro lapsi tai nuori saisi viittomakielen tulkin mukaan välitunneille, voisi hän olla täysillä mukana välituntileikeissä ja keskusteluissa.

14. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä. Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Ei vastauksia.

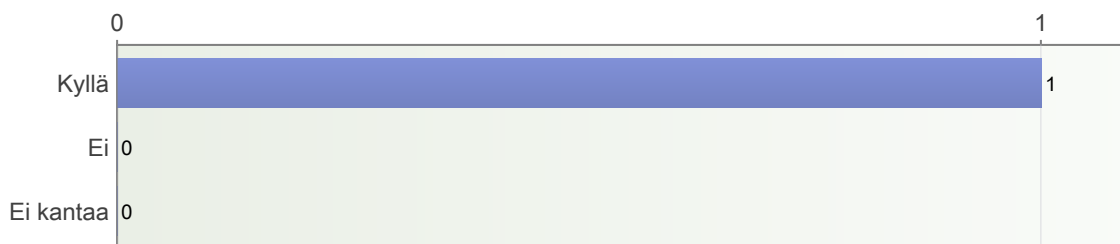
15. Vammaisen henkilön palvelutarpeen arvioinnista säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36 ja 37 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

16. Asiakassuunnitelman tekemisestä ja omatyöntekijästä säädetään sosiaalihuoltolain 39 ja 42 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

17. Palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman yhteydessä tehtävässä monialaisessa yhteistyössä ja palvelujen yhteensovittamisessa noudatetaan, mitä sosiaalihuoltolain 41 §:ssä säädetään.

Vastaajien määrä: 1

18. 11. Muita huomioita 5 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Vammaisille ja heidän omaisilleen sekä heidän muille edustajilleen on oltava tarjolla kootusti tietoa siitä, millaisia palveluita on olemassa ja miten sekä mistä niitä voi hakea. Maakuntiin tulee perustaa virkoja henkilöille, jotka neuvovat vammaisia ja heidän perheitään, tarvittaessa selkokielisesti. Palvelutarpeen arvioinnin tulee olla lakisääteinen oikeus vammaisille, samoin se, että laaditaan asiakassuunnitelma ja palvelusuunnitelma. Tässä lakiehdotuksessa ei niin ole. Milloin asiakassuunnitelman laatiminen on ilmeisen tarpeetonta? Sosiaalihuoltolain lakiehdotuksessa lukee: "Palvelutarpeen arviointia on täydennettävä asiakkaalle laadittavalla asiakassuunnitelmalla tai muulla vastaavalla suunnitelmalla, ellei suunnitelman laatiminen ole ilmeisen tarpeetonta." Mielestämme asiakassuunnitelma on laadittava aina vammaisten kohdalla, mikäli vammaisen henkilö tarvitsee useampaa kuin yhtä palvelua. Vaadimmekin poistamaan lauseesta ilmaisun "ellei suunnitelman laatiminen ole ilmeisen tarpeetonta". Omatyöntekijän saamisen tulee olla vammaisille lakisääteinen oikeus. Erityistä huolta on herättänyt kehitysvammaisten asema – heistähän ei ole uudessa vammaispalvelulaissa lainkaan mainintaa. Kaikki vammaiset eivät ole kykeneviä itse määrittelemään avun tarvettaan, ja eivät itse ymmärrä itseään koskevia päätöksiään. Tuolloin pitää ottaa huomioon omaisen tai edustajan mielipide, ja antaa asiakkaalle tietoa selkokielellä. Selkokielisen tiedon saamiseen tulisi olla lakisääteinen oikeus. Pitäisikin mainita, että asiakkaalla tai hänen edustajallaan tulee olla oikeus saada asiakassuunnitelma selkokielisessä muodossa. Kehitysvammaneuvoilat tulee säilyttää. Mielestämme on epäselvää mitä tarkoitetaan sillä, että palvelusuunnitelmasta voidaan poiketa vain asiakkaan edun vuoksi. Kuka määrittelee sen? Vain asiakas itse ja/tai hänen omaisensa/edustajansa voi määritellä sen. Vasemmistoliitto vaatii, että lause "palvelusuunnitelmasta voidaan poiketa vain asiakkaan edun vuoksi" muutetaan muotoon: "palvelusuunnitelmasta voidaan poiketa vain asiakkaan tai hänen edustajansa toiveesta". Sillä nykymuodossaan lakiehdotuksessa jätetään auki kokonaan, mikä on asiakkaan etu. Maakunta/kuntahan voi päättää asiakkaan edun olevan mikä hyvänsä.

19. 12. Arvioikaa seuraavia päätöksentekoon ja palvelujen toteuttamiseen liittyviä väittämiä.

Vastaajien määrä: 1

	Kyllä	Ei	Ei kantaa	Yhteensä	Keskiarvo
Päätöksentekoon liittyvä sääntely on riittävä.	0	1	0	1	2
Päätösten toimeenpanon sääntely on riittävä.	0	1	0	1	2
Palvelujen laadun määrittämisen ja arvioinnin sääntely on riittävä.	0	1	0	1	2
Lasten ja nuorten huomioon ottamisen sääntely on riittävä.	0	1	0	1	2
Yhteensä	0	4	0	4	2

20. 13. Muita huomioita 6 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Vammaisten kohdalla ongelmana on se, että palveluverkko on hajanainen, ja asiakas joutuu vetoamaan useampaan lakiin saadakseen tarvitsemansa avun. Vammaisille ja heidän omaisilleen on oltava tarjolla kootusti selkokielistä tietoa siitä, millaisia palveluita on olemassa, ja miten sekä mistä niitä voi hakea. Maakunnissa tulee olla erikseen ammattilaisia, jotka neuvovat vammaisia ja heidän perheitään, tarvittaessa selkokielisesti. Maakunnat voisivat myös tarjota vertaistukea – maakunnan kautta pitää voida saada yhteys koulutettuihin vertaistukijoihin (kokemuskouluttajat). Maakunnan tulee myös itse järjestää kokemuskoulutusta. Vertaistuen tarjoamisen velvoite pitää kirjata lakiin. Palveluohjaus on isossa roolissa silloin kun vammaisen tarvitsee useampaa eri tukimuotoa. Mitä lakiehdotuksessa tarkoitetaan sillä, että palvelusuunnitelmasta voidaan poiketa vain asiakkaan edun vuoksi? Kuka määrittelee sen mikä on asiakkaan etu? Vaarana on, että asiakkaan edun määrittelee viranomainen, eikä asiakas tai/ja hänen omaisensa tai edustajansa. Vaarana on myös se, että asiakkaan edun määrittelyssä puhuu liikaa hinta. Vaadimmekin lauseen: ”palvelusuunnitelmasta voidaan poiketa vain asiakkaan edun vuoksi”, muuttamista muotoon: ”palvelusuunnitelmasta voidaan poiketa vain asiakkaan tai tarvittaessa hänen omaisensa tai edustajansa toiveesta”. Kun perheessä joku vammautuu, niin siinä saattaa oireilla tai sairastua koko perhe, ja välittömästi tässä vaiheessa perhe tarvitsee tukea käytännön toimissa ja tukea henkiseen jaksamiseen. Varhainen puuttuminen on tärkeätä. Tietoa tulee löytää helposti, ja kuntoutusta antaa mahdollisimman varhain.

21. 14. Täydentääkö säännös asianmukaisesti ehdotetussa laissa säädettyjä muita erityispalveluja?

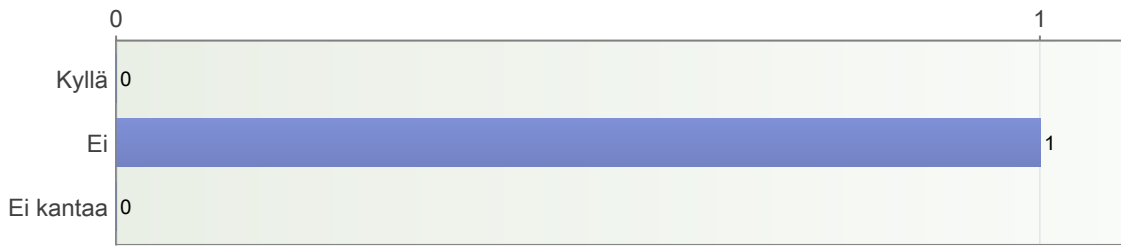
Vastaajien määrä: 1

22. 15. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista valmennusta ja tukea koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihuoltolain (1301/2014) tai muun lain säännöksiä? (Esim. sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaista sosiaalista kuntoutusta koskevaa säännöstä)?

Vastaajien määrä: 1

23. 16. Muita huomioita 8 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Vammaisen koko perheen jaksamista tulee tukea. Tukimuotoihin tuleekin lisätä henkinen tukeminen. (ammattilainen auttaa, lisäksi voi olla vertaistukiryhmiä.) Eri tukimahdollisuuksiin ohjaamiseen on kiinnitettävä erityinen huomio, koska palveluverkko on hajanainen. Eri tukimuodoista on tietoa saatavissa kootusti selkokielellä, ja voi ottaa yhteyttä samassa tilanteessa oleviin perheisiin (koulutetut vertaistukijat, kokemuskoulutus). Vertaistuen tarjoaminen tulee kirjata lakiin. Samoin se, että maakunnalla on velvollisuus tarjota kootusti selkokielistä tietoa vammaisille tarjolla olevista tukimuodoista. Samoin lakiin tulee kirjata omaisten tukeminen. Kehitysvammaneuvoilat tulee säilyttää. Liikunta on myös tärkeä tukimuoto, maakuntien ja kuntien tulee järjestää vammaisille liikuntamahdollisuuksia (maksuttomia uimahalli- ja kuntosalivuoroja esteettömissä tiloissa sekä liikuntaryhmiä vammaisille).

24. 17. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

25. 18. Huomioita 9 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Vaadimme poistettavaksi seuraavaa lausetta: ” Henkilökohtaisen avun järjestäminen edellyttää, että vammaisella henkilöllä on voimavaroja määritellä avun sisältö ja toteutustapa. ”. Myös henkilöillä, jotka eivät pysty määrittelemään avun sisältöä ja toteutustapaa, tulee olla oikeus henkilökohtaiseen apuun, ja he tarvitsevat siinä neuvontaa. Henkilökohtaista apua tulee myöntää sen mukaan mikä on avun tarve. Jos asiakas ei itse ole kykenevä määrittelemään avun tarvetta ja toteutustapaa, tulee ottaa huomioon asiakkaan omaisen tai edustajan mielipide. Myös asiakkaan omatyöntekijän mielipide voi olla avuksi, mutta asiakkaan tai hänen omaisensa/edustajansa kanta tulee olla ensisijalla. Meidän tulee parantaa vammaisten yhdenvertaisuutta myöntämällä henkilökohtaista apua myös kehitysvammaisille. Nykyisessäkin laissa oleva lause: ” Henkilökohtaisen avun järjestäminen edellyttää, että vammaisella henkilöllä on voimavaroja määritellä avun sisältö ja toteutustapa.” on merkinnyt sitä, että kehitysvammaiset on pitkälti suljettu pois henkilökohtaisen avun piiristä ja siitä johtuen he ovat hyvin riippuvaisia läheisistään tai siitä, että he asuvat asumispalveluyksiköissä. Lause ”Lisäksi vammaisella henkilöllä on oikeus saada henkilökohtaista apua 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetuissa toiminnoissa vähintään 30 tuntia kuukaudessa, jollei tätä pienempi tuntimäärä riitä turvaamaan henkilön välttämätöntä avuntarvetta”, antaa mielestämme liikaa päätösvaltaa viranomaiselle/maakunnille. Vaadimme, että kaikilla niillä, joille myönnetään henkilökohtaista apua, on oikeus saada vähintään 30 tuntia kuukaudessa turvaamaan osallistuminen vapaa-ajan toimintoihin ja sosiaalinen osallistuminen. Laista on siis poistettava siis maininta ”jollei tätä pienempi tuntimäärä riitä...”.

26. 19. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

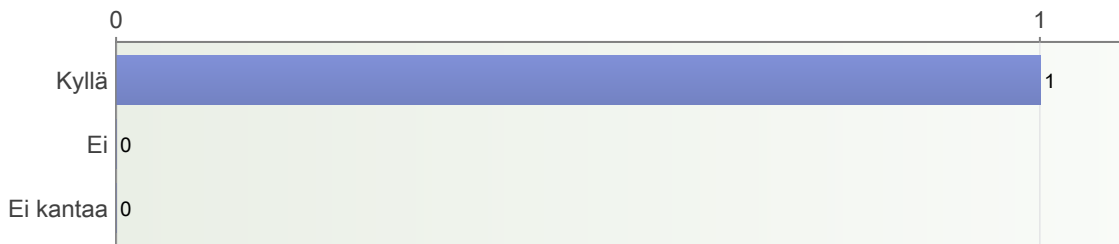
27. 20. Huomioita 10 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtaista apua tulee myöntää kaikille, jotka sitä tarvitsevat. Henkilökohtainen apu kuuluu myös kehitysvammaisille ja iäkkäille. Henkilökohtaisen avun sisällön ja toimintatavan määrittely jää lakiehdotuksessa vammaisen itsensä vastuulle. Tähän tulee maakunnan tarjota tukea, jos asiakas sitä tarvitsee. Ja lisäksi, jos asiakas ei itse ole kykenevä määrittelemään avun tarvetta ja toteutustapaa, tulee ottaa huomioon asiakkaan omaisen tai edustajan mielipide. Myös omatyöntekijän mielipiteellä voi olla painoarvoa. Meidän on nyt aika parantaa vammaisten yhdenvertaisuutta myöntämällä henkilökohtaista apua myös kehitysvammaisille. Kaikkia vammaisia on kohdeltava yhdenvertaisesti.

28. 21. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

29. 22. Huomioita 11 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Laissa pitää mainita työnantajamallin ensisijaisuus, muutoin asiakas ei pääse vapaasti valitsemaan eri toimintamallien välillä, vaan on vaarana, että maakunta päättää asiakkaan puolesta. Asiakkaalle tulee antaa oikeus toimia työnantajana, mikäli hän siihen kykenee, ja sitä itse haluaa. Työntajamallin käyttöönotto ei saa olla riippuvainen maakunnan mielipiteestä, vaan asiakkaan mielipide ja hänen etunsa tulisi olla ensisijalla toimintatavasta päätettäessä. Vammaisjärjestöt taistelivat pitkään saadakseen työnantajamallin lakisääteiseksi oikeudeksi ja siihen on oltu hyvin tyytyväisiä. Se sopii monille, mutta ei tietenkään kaikille. Työnantajavelvoitteiden täyttämiseen tarvitaan tukea, ja oikeus tähän tukeen tulisi kirjata lakiin. Henkilökohtaisen avun tulee olla asiakkaalle maksutonta, eikä muita vammasta aiheutuvia kuluja ja terveydenhoitokuluja tule ottaa huomioon myönnettävän henkilökohtaisen avun määrää arvioitaessa.

30. 23. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

31. 24. Huomioita 12 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Vammaispalveluita (mukaan lukien asumispalveluita) ei saa kilpailuttaa missään tapauksessa. Vammaiset tulee jättää hankintalain ulkopuolelle. Vasemmistoliitto on täysillä mukana kansalaisaloitteessa, joka vaatii hankintalain muuttamista siten, että vammaiset rajataan sen ulkopuolelle. Suomi on ratifioinut YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksen, ja tuota sopimusta tulee kunnioittaa ja Suomen lainsäädännön tulee olla sopusoinnussa vammaisten oikeuksien sopimuksen kanssa. Vammaisten oikeuksien sopimuksen mukaaan vammaisella on oikeus valita missä ja kenen kanssa asuu. Jos asumispalveluita kilpailutetaan, ei vammaisen voi itse päättää missä ja kenen kanssa asuu. Tiedossamme on useita pakkomuuttotapauksia. Vammaiset eivät ole huutokauppatavaraa! Ei palata huutolaisaikaan. Kilpailuttamisessa on aina olemassa se vaara, että hinta vaikuttaa liikaa. Mielestämme vammaispalvelulaisissa tulee erikseen mainita siitä, että vammaispalveluita ja etenkin asumispalveluita ei saa kilpailuttaa, vaan tulee käyttää muita vaihtoehtoja. Niitä ovat mm. henkilökohtainen budjetointi, suorahankinta, asiakasseteli ja palveluseteli. Asumispalveluiden toteuttamisessa on aina kunnioitettava asiakkaan ja/tai hänen omaisensa tai edustajansa mielipidettä. Asumispalvelut eivät saa olla säästökohde, vaan asumispalveluita on tarjottava aina kuin asuminen kotona ei onnistu. Erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että asumispalveluyksiköissä on hyvät elinotot ja viriketoimintaa tarjolla. Hyvät elinotot sisältävät mm. ravintorikkaan ruoan, terveyspalvelut ja mahdollisuuden harrastaa liikuntaa ja ulkoilua joko asumispalveluyksikössä tai muualla. Asiakkaalla tulee olla oikeus harrastaa, opiskella, työskennellä ja tavata omaisiaan ja ystäviään vapaasti, sekä yksikön sisällä tai sen ulkopuolella. Asumispalveluyksikössä tai palvelutalossa asuvallakin tulee olla yhtäläinen oikeus parisuhteeseen ja perheeseen kuin muilla. Pariskunnalla tulee olla mahdollisuus asua yhdessä ja asumispalveluyksiköissä/palvelutaloissa tulisi olla riittävän isoja asuntoja pariskunnille ja perheille. Liikkumisen tarpeen arvioinnissa on kuultava asiakasta, hänen omaisiaan tai edustajiansa, ja häntä hoitavia tahoja. Maakuntien ja kuntien on taattava se, että asiakas saa riittävästi tarpeidensa mukaista liikuntaa asui hän sitten tavallisessa asunnossa, asumispalveluyksikössä tai palvelutalossa.

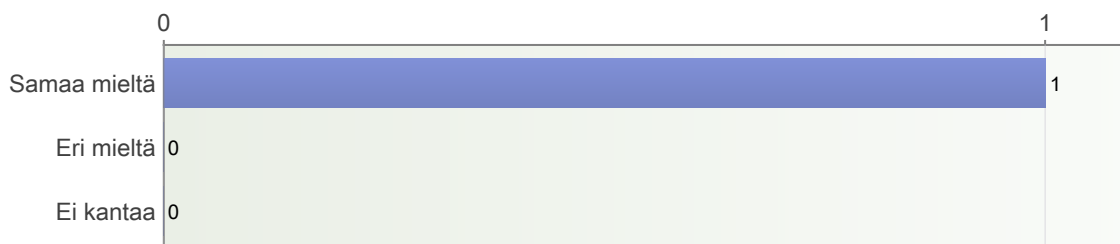
32. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä ehdotetun lain mukaisena palveluna.

Vastaajien määrä: 1

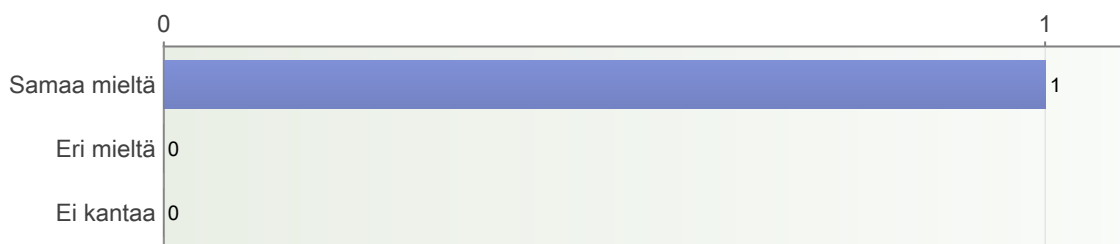
33. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä lastensuojelulain mukaisena avohuollon sijoituksena ilman huostaanottoa.

Vastaajien määrä: 1

34. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä sekä ehdotetussa laissa että lastensuojelulaissa siten, että ehdotettu laki on ensisijainen.

Vastaajien määrä: 1

35. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi tehtävä ilman huostaanottoa avohuollon sijoituksena myös pidemmäksi aikaa.

Vastaajien määrä: 1

36. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi aina tehtävä lastensuojelulain periaatteiden ja säännösten mukaisesti.

Vastaajien määrä: 1

37. 26. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin liittyen tilanteisiin, joissa lapsi asuu erossa vanhemmistaan tai huoltajistaan?

Vastaajien määrä: 1

- Erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että lapsella tulee olla aina oikeus tavata vanhempiaan tai muita huoltajiaan, jollei se ole lapsen kehitykselle haitallista. Onkin tärkeää korostaa sitä lainsäädännössä. On muistettava myös se, että asui lapsi sitten kotona tai kodin ulkopuolella, on hänen saatava tarvitsemansa tuki ja apu. Lapsen huoltajilla tulee olla mahdollisuuden saada tietoa ja vaikuttaa lapsen hoitoon, ja lasta koskeviin päätöksiin. Tämä tiedonsaantioikeus tulee kirjata lakiin. Vammaisella lapsella ja nuorella on oikeus asua kotonaan, ja ensisijaisesti tuleekin tukea heidän asumistaan kotona. Kodin ulkopuolelle sijoittaminen tulee kysymykseen vain, jos asuminen ei onnistu kotona, vaikka sinne tarjotaan erilaisia tukimuotoja.

38. 27. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

39. 28. Huomioita 14 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Mitä tarkoitetaan kohtuullisilla kustannuksilla? Mielestämme tärkeintä on, että asiakas saa hänelle parhaiten soveltuvat apuvälineet ja palvelut. Hinta ei missään nimessä saa olla ainoa asia mitä pohditaan kun maakunta päättää siitä millaisia apuvälineitä, palveluita, itsenäisen suoriutumisen kotona mahdollistavia välineitä ja muita teknisiä ratkaisuja ja asunnon muutostöitä. asiakas saa. Pääasiana tulee olla se, että asiakas pärjää kotonaan ja kodin ulkopuolella mahdollisimman itsenäisesti ja saa itselleen parhaiten soveltuvan avun. Mielestämme maakunnan tulee ensisijaisesti vastata asunnonmuutostöiden toteuttamisesta. Asiakkaalle ei saa muodostua kuluja. Jos asiakas poikkeuksellisesti toteuttaa itse muutostyöt, on maakunnan korvattava ne viimeistään kahden kuukauden kuluttua siitä kun asiakas on hakenut korvausta kustannusten syntymisestä. Mielestämme laissa pitää olla aikaraja sille missä ajassa maakunta korvaa asiakkaalle koituneet kustannukset. Lakiehdotuksesta on kokonaan jäänyt määrittelemättä se kuka päättää asunnon muokkaustöiden tarpeellisuudesta, ja noiden muokkausten toteutustavoista. Vaadimme, että 14 lisätään se, että asunnon muokkaustöiden suunnittelussa sekä toteutuksessa on kuultava asiakasta ja tarvittaessa hänen omaisiaan tai hänen edustajiaan ja häntä hoitavia tahoja. Lause ”itsenäisen suoriutumisen kotona mahdollistavat välineet ja muut tekniset ratkaisut on suunniteltava ja toteutettava vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen mukaisesti” siis korvattava lauseella ”itsenäisen suorittamisen kotona mahdollistavat välineet ja muut tekniset ratkaisut on suunniteltava ja toteutettava vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen mukaisesti, ja suunnittelussa sekä toteutuksessa on kuultava asiakasta ja tarvittaessa hänen omaisiaan tai hänen edustajiaan, ja häntä hoitavia tahoja.”.

40. 29. Onko lyhytaikainen huolenpito tarpeellinen palvelu?

Vastaajien määrä: 1

41. 30. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista lyhytaikaista huolenpitoa koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihuoltolain (1301/2014) säännöksiä (esim. SHL:n 19 §:n mukaista kotipalvelua koskevaa säännöstä) tai omaishoidon tuesta annettua lakia?

Vastaajien määrä: 1

42. 31. Huomioita 15 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Tällä hetkellä ongelmana on se, että lyhytaikaista huolenpitoa tarjoavista paikoista on huutava pula. Näitä paikkoja pitäisi olla paljon enemmän. Lyhytaikaisen huolenpidon paikkojen puute on johtanut siihen, että vammaisten omaishoitajat eivät ole voineet pitää heille lakisääteisesti kuuluvia lomapäiviään, kun omaisen hoito ei ole järjestyksessä vapaapäivien aikana. Omaishoitajat säästävät yhteiskunnalta ison rahan, koska on paljon edullisempaa, että asiakkaan hoidosta vastaa hänen omaisensa, kuin, että asiakas asuisi esimerkiksi palvelutalossa. Onkin tärkeää pitää huolta omaisten jaksamisesta. Lainsäädännössä tulisi taata se, että omaishoitaja saa pitää kaikki hänelle kuuluvat lomapäivänsä. Lyhytaikaista huolenpitoa tarjoavia paikkoja pitäisi olla samassa suhteessa kuin on asiakkaita. On huomioitava se, että omaishoitajan vapaapäivien aikana asiakkaasta voi vastata kotipalvelu, perhehoito tai vaihtoehtona voi olla sekin, omaisen vapaapäivien aikana asiakkaalla on oikeus käyttää enemmän henkilökohtaisen avun tunteja. Vaadimmekin lisäämään lakiin seuraavat lauseet: ”Omaishoitajien lakisääteisten vapaapäivien mahdollistamiseksi on aina yksilöllisesti arvioitava parhaiten tilanteeseen sopivat tukitoimet. Näitä tukitoimia ovat mm. perhehoito, henkilökohtaisen avustajan tuntien lisääminen, lyhytaikainen huolenpito, tai kotipalvelu/hoido/kotisairaala. Voidaan myös käyttää eri tukimuotojen yhdistelmiä.”.

43. 32. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

44. 33. Huomioita 16 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Päiväaikaista toimintaa tulee järjestää kaikille vammaisille iästä riippumatta. Ei ole yhdenvertaisuusperiaatteen mukaista sulkea vanhuuseläkkeellä olevat pois päiväaikaisen toiminnan piiristä. Vamman aiheuttama haitta ei iän mukana mihinkään katoa, vaan yleensä haitta vain kasvaa iän myötä. Laissa pitäisi määritellä se mitä päiväaikainen toiminta voi olla, ja kuinka kauan se kestää kerrallaan.

45. 34. Turvaako säännös vammaisen henkilön liikkumisen?

Vastaajien määrä: 1

46. 35. Muita huomioita 17 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

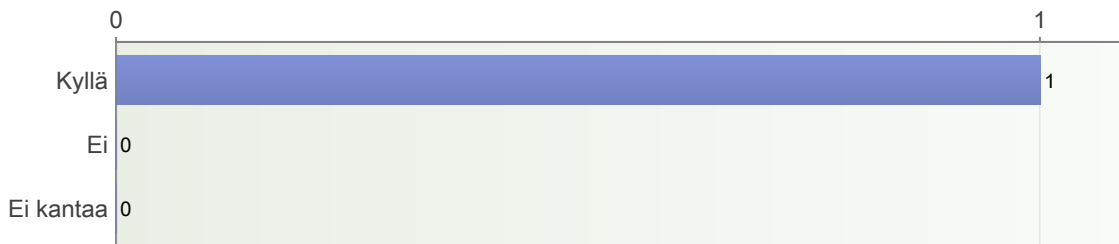
- Vaadimme poistettavaksi kappale: ” Vammaisen henkilön liikkuminen toteutetaan ensisijaisesti osana esteetöntä julkista joukkoliikennettä. Julkisen joukkoliikenteen käyttöä on tarvittaessa tuettava ja täydennettävä sosiaalihuoltolain 23 §:n 3 momentin mukaisilla liikkumisen tuen toteuttamistavoilla. Elleivät sosiaalihuoltolain mukaiset liikkumisen tuen toteuttamistavat ole vammaisen henkilön liikkumisen turvaamiseksi riittäviä ja sopivia, sovelletaan tätä lakia.” Suomen joukkoliikenne on valtaosaltaan esteellistä. Matkat joukkoliikenteen pysäkeille ovat valtaosalle Suomen vammaisista kohtuuttoman pitkiä, liikennevälineeseen päästäkseen tarvitsee mukaan avustajan, ja pysäkillä voi joutua odottamaan kohtuuttoman pitkän ajan päästäkseen matkaan. Liikennevälineeseen ei välttämättä mahdu apuvälineellä, koska apuvälineitä käyttäville tarkoitetut paikat ovat jo käytössä. Mm. busseissa ja kaukojunissa on olemassa vain kaksi (2) paikkaa pyörätuoleille. Joukkoliikenne ei voi koskaan korvata kuljetuspalveluita.

Lakimuutoksessa tulee säilyttää vakio/tuttu/omataksi-oikeus eli oikeus tilata kyyti suoraan taksiryttäjältä itseltään. Siitä ei saa luopua. Vuonna 2018 vapautuu taksiliikenne, ja siksi maakuntien täytyy erikseen varmistaa, että kuljetuspalvelumatkoja ajavat taksit osaavat asianmukaisesti ottaa huomioon vammaiset asiakkaat. Maakunnilla tulee olla lupamenettely, eli takseilla pitäisi olla maakunnan myöntämä lupa ajaa kuljetuspalvelumatkoja.

Vammaisten kuljetuspalveluissa tulee aina soveltaa vammaispalvelulakia, ei sosiaalihuoltolakia. Kaikilla vammaisilla tulee olla yhtäläinen oikeus matkustaa. Maakunnan ja kuntien tulee varmistaa, että kuljetuspalvelukyytejä ja Kela-kyytejä ajavia autoja on kaikkina vuorokaudenaikoina ajossa. Ei voi olla niin, että vammaisen pitää tilata ambulanssi päästäkseen käymään lääkärissä yöllä. Ambulanssi ei välttämättä edes ota kyytiinsä. Tai, että joutuu yöpymään hotellissa oltuaan myöhään kestäneessä konsertissa. Taksiliikenteen vapauttaminen johtaa siihen, ettei takseilla ole enää päivystysvuoroja. Pitää muistaa sekin, että inva-autoja tarvitaan tavallisten autojen lisäksi, ja kaikkina vuorokaudenaikoina.

47. 36. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

48. 37. Huomioita 18 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Miten otetaan lakiehdotuksessa mainitut kuljetuspalvelujen määrää ja alueellista ulottuvuutta arvioitaessa vammaisen henkilön liikkumisen tarve, muut käytettävissä olevat palvelut ja matkan tarkoitus? Nyt 18 yhdensuuntaista matkaa on vakiomäärä vapaa-ajan matkoissa, ja se ei ole riittävä määrä aktiiviselle vammaiselle. Haluammekin muistuttaa siitä, että maakunnat eivät saa käyttää 18 matkaa maksimina, vaan sen tulee olla minimi, joka voidaan asiakkaalle myöntää. Nykyisin ongelmana on ollut, että kunnat ovat käyttäneet 18 matkaa maksimina, eli eivät ole käytännössä myöntäneet enempää vapaa-ajan matkoja kuin aivan poikkeustapauksissa.

Maakuntaudistuksen myötä saattaa olla tarvetta liikkumiselle muutenkin kuin lähikunnan alueelle. Vaadimmekin kuljetuspalveluiden käyttämisen oikeutta koko maakunnan alueella ja tarvittaessa pitää olla oikeus siirtää matkoja käytettäväksi toisen maakunnan alueella. Esimerkiksi kesäloman ajaksi pitää voida siirtää matkustusoikeus käytettäväksi siinä maakunnassa missä matkakohde, esimerkiksi kesämökki, sijaitsee, tai kulkea pidempi matka kuljetuspalveluita käyttäen. Mitä pidetään sellaisena kohtuuttomana matkustusajan pitenemisenä tai muuna kohtuuttomana häirtana, joka estää kuljetuspalveluun oikeutettujen henkilöiden matkojen yhdistämisen? ("Kuljetuspalveluun oikeutettujen henkilöiden matkoja on yhdisteltävä toteutettavaksi samalla kulkuneuvolla, ellei matkojen yhdistely aiheuta matkustusajan kohtuutonta pitenemistä tai muuta kohtuutonta häirtaa palveluun oikeutetulle."). Mielestämme asia pitää määritellä tarkemmin. Kohtuuttomana matkustusajan pitenemisenä pidämme sitä, että matkustusaika on kaksikymmentä (20) minuuttia pidempi verrattuna siihen mitä se muutoin olisi. Kohtuuttomana muuna häirtana pidämme mm. sitä, että yhdistely estää seuralaisen tai matkalaukkujen matkalle mukaan ottamisen tai autossa tulee yhdistelyn vuoksi liian ahdasta. Myös se, että joutuu lähtemään matkaan paljon aiemmin kuin muutoin joutuisi, on kohtuuton häirta. Se tarkoittaa turhaa odottelua perillä matkan määränpäässä. Kohtuuttomana häirtana voidaan pitää sitäkin, että yhdistelystä johtuen vaarantuu se, että on perillä ajoissa. Ei siis pääse lähtemään ajoissa matkaan.

49. 38. Huomioita 19 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Huolta herätti se, että maakunta voi korvata vammaiselle henkilölle kustannukset, jotka aiheutuvat .... Tarkoittaako tämä sitä, että maakunnan ei aina tarvitse korvata vammaiselle henkilölle vammasta aiheutuvia kuluja? Mielestämme ilmaisu ”voi korvata” tulee muuttua muotoon ”tulee korvata”. Maakunnalla pitää olla velvollisuus korvata vammasta aiheutuvia kuluja. Jos vammaiselle ei korvata vammasta aiheutuvia kuluja, ei hän ole yhdenvertaisessa asemassa vammattomien kanssa. Esimerkiksi kehitysvammaisella ei välttämättä ole varaa kustantaa erikoisravintoa tai tarvitsemiaan välineitä, vaikka ne olisivat kuinka tarpeellisia. Jollei maakunta niitä korvaa, niin ei niitä korvaa kukaan muukaan, sillä Kela ei niitä korvaa. Maakunnan tulee aina korvata vammasta aiheutuvat kustannukset. Vammaispalveluiden maksuttomuudesta ei Vasemmistoliitto anna periksi. Nyt tässä lakiehdotuksessa taloudellinen tuki on liian tiukkarajaisesti määritelty ja määrärahoista riippuvaista.

50. 39. Huomioita 3 luvun säännöksiin.

Vastaajien määrä: 1

- Maakuntia, maakuntien liikelaitoksia, ja kuntia on velvoitettava noudattamaan hallinto-oikeuden päätöksiä. Hallinto-oikeuden päätöksistä on myös otettava opiksi. Maakuntien, maakuntien liikelaitosten, ja kuntien tulee noudattaa hallinto-oikeuden päätöksiä. Hallinto-oikeuden tulee kiinnittää päätöksissään huomiota vammaisten yhdenvertaisuuteen terveiden kanssa. YK:n vammaisten oikeuksien sopimusta tulee kunnioittaa päätöksenteossa kaikilla tasoilla.

51. 40. Huomioita 4 luvun säännöksiin.

Vastaajien määrä: 1

- Vasemmistoliitto pitää kiinni siitä, että vammaispalveluiden tulee olla maksuttomia, ja vammaispalvelulakia tulee soveltaa kaikkiin vammaisiin. Neljännessä luvussa pitää määritellä tarkemmin koska voidaan periä asiakasmaksuja vammaisilta.

52. 41. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin lakiesitykseen liittyen?

Vastaajien määrä: 1

- Toivomme lakiuudistukselta sitä, että vammaisten ei tarvitse jatkuvasti taistella saadakseen heille välttämättömän avun. Päätökset tulee tehdä toistaiseksi voimassa oleviksi eikä vammaispalveluita saa kilpailuttaa. Toimintakykyrajoitteita omaavilla ihmisillä on yhtäläiset ihmisoikeudet kuin muillakin Suomessa asuvilla. Itsemääräämisoikeus on tässä keskeinen asia. Moni vammaisen voi yhtyä siihen, mitä eräs vammaisen henkilö on sanonut, "Minua niin suututtaa se, että tapaan jatkuvasti sellaisia ihmisiä, jotka haluavat kontrolloida ja holhota minua!" Toinen henkilö kysyy: "Tuleeko ikinä lakia, jonka mukaan vammaisen saisi elää pelotta ja rauhassa ilman, että joku on alvariinsa muuttamassa palveluja/lakeja ja käytäntöjä?". Toimintakykyrajoitteen omaavat ihmiset haluavat elää omannäköistään elämää. Lainsäädännön pitää mahdollistaa yhtäläiset oikeudet vammaisille eikä raha saa olla kriteerinä järjestettäessä palveluja. Vammaisen tarvitsee myös turvallisuudentunnetta - ettei hänen tarvitse aina pelätä milloin viranomainen vähentää jo myönnettyjä palveluita.

1 §:ssä tulee mainita siitä, että Suomi on sitoutunut YK:n vammaisten oikeuksien sopimukseen ja tämä sopimus on osa Suomen lainsäädäntöä. Mielestämme tuleekin lisätä 1 §:seen seuraava lause: Tämän lain lisäksi Suomessa on voimassa YK:n vammaisten oikeuksien sopimus, ja se on osa Suomen lainsäädäntöä. Kaikessa julkisessa päätöksenteossa pitää ottaa huomioon esteettömyys, niin liikkumisen, infrastruktuurin kuin palveluiden saatavuuden suhteen. Kaikilla vammaisille tulee olla oikeus vammaispalveluihin, ja niiden tulee olla maksuttomia. Vammaispalvelulain mukaisten palveluiden tulee olla ensisijaisia sosiaalihuoltolakiin nähden. Nyt lakiehdotuksessa mainitaan monessa kohdassa sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut ensisijaisina.

Lakiesityksessä suurta huolta aiheutti kehitysvammaisten, autistien, iäkkäiden ja moniongelmaisten asema. Vaadimme, että vammaispalvelulakia sovelletaan kaikkiin henkilöihin, jotka tarvitsevat pitkäaikaisen vamman

tai sairauden aiheuttaman toimintarajoitteen johdosta välttämättä ja toistuvasti apua tai tukea tavanomaisessa elämässä. Lakiesityksessä on useassa kohdassa unohdettu asiakkaan omaiset ja edustajat. Jos asiakas ei itse kykene kertomaan mielipidettään, tulee kunnioittaa asiakkaan omaisen tai edustajan mielipidettä. Omaiset tai asiakkaan muut edustajat on siis otettava mukaan palvelujen suunnitteluun ja toteutukseen. Tämä koskee erityisesti kehitysvammaisia.

lökkäämmät vammaiset tippuvat tämän lakiesityksen perusteella helposti pois vammaispalvelujen piiristä. Ehdotuksessa uudeksi vammaispalvelulainaksi ei ole määritelty sitä milloin henkilö on iäkäs, on määritelty vain lapsi ja nuori. Tämä tarkoittaa sitä, että vammaispalvelujen piiristä voi tippua, vaikkei olisi kovin iäkäskään. Etenkin niiden vanhemmalla iällä vammautuvien/vammautuneiden asema huolestuttaa. Mielestämme on syrjintää se, että ikä vaikuttaa siihen, saako vammaispalvelulain piiriin kuuluvia palveluita, vai ei. Iäkkäitä koskeva rajausta tulee poistaa. Jos henkilö saa vammaispalveluiden piiriin kuuluvia palveluita, tulee niiden olla hänelle maksuttomia. Ja maksuttomuuden tulee käsittää kaikki vammaiset, ei voida vaatia iäkkäitä maksamaan sitä mistä nuoremmat eivät maksa. Pitää muistaa yhdenvertaisuus ja tasa-arvo.

Vammaispalvelulain piiriin kuuluvien palveluiden tulee olla ensisijaisia suhteessa sosiaalihuoltolain piiriin kuuluviin palveluihin, sillä muutoin vammaisen henkilö joutuu maksamaan palveluista, joita ei tarvitsisi jos hän olisi terve. Tässä on kyse yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta. Huolestuttaa sekin ettei tässä laissa ole lainkaan mainittu kehitysvammaisia, ja kuitenkin tämän uuden lain on tarkoitus korvata kehitysvammalaki. Miten varmistetaan se, että kehitysvammaiset ja autistit ymmärtävät heitä koskevat päätökset, selvitykset, asiakassuunnitelmat ja muut asiakirjat? Miten he osaavat hakea heille kuuluvia palveluita? Myös kehitysvammaisilla ja autisteilla tulee olla oikeus henkilökohtaiseen apuun eli apua pitää antaa niillekin, joilla ei ole voimavaroja määritellä avun tarvettaan, ja he tarvitsevat neuvontaa tässä. Omaisten ja läheisten roolin tulee näkyä lainsäädännössä. Omaisella tai asiakkaan muulla edustajalla pitää olla oikeus vaikuttaa asioihin, mikäli vammaisen itse ei kykene asioitaan hoitamaan, tai jos vammaisen itse tahtoo, että omaisen tai edustajan on mukana asioidensa hoidossa.

Vammaispalvelut tulee irrottaa hankintalaista, eli niitä ei saa kilpailuttaa. Vammaisilla on Suomen ratifioiman YK:n vammaisten ihmisoikeussopimuksen mukaan oikeus valita missä asuu ja kenen kanssa asuu. Pakkomuutot eivät ole hyväksyttäviä. Vasemmistoliitto on mukana kansalaisaloitteessa, joka tähtää hankintalain muuttamiseen siten, että vammaispalvelut irrotetaan sen piiristä.

Lakiesitykseen tulee lisätä se, että maakuntavaltuustoihin pitää perustaa vammaisneuvostot, ja niillä tulee olla valtaa vammaisten asioista päätettäessä. Kunnallisia vammaisneuvostoja ei saa lakkauttaa sote-uudistuksen tultua voimaan. Kaikissa kunnissa tulee olla vammaisneuvosto, ja niillä pitää olla oikeata valtaa.” Vammaisilla, heidän omaisillaan ja heidän kanssa työskentelevillä, pitää olla päätösvaltaa omissa asioissaan. Maakuntien on seurattava vammaisten elinoloja ja maakunnan palveluiden tulee olla esteettömiä. Vammaisten oloja tulee seurata maakuntien lisäksi myös kunnissa. Valtiohallinnalla pitää perustaa vammaisasiamiehen virka. Vammaisasiamiehen tehtävänä tulee olla valvoa sitä, että viranomaiset kaikilla eri tasoilla noudattavat vammaispalvelulakia ja YK:n vammaisten ihmisoikeussopimusta.

Maakunnan tulee ensisijaisesti suorittaa asunnon muutostyöt itse. Palveluasumiseen tulee olla oikeus, vaikkei tarvitsisikaan esteetöntä asuntoa, jos avun tarve on suurta ja ympärivuorokautista.

On huomioitava se, että vaikka vammaispalvelut siirtyvät maakunnille, jää kunnille vammaisiin liittyviä velvoitteita edelleen. Koulutus ei ole suinkaan vähäisin niistä. Erityisen tuen saamisen päiväkodissa, koulussa ja opiskelussa pitää olla lakisääteistä. Integraatio ei saa olla säästökeino, eikä se merkitä sitä ettei lapsi saa tarvitsemaansa tukea. Erityisen tuen saamisen tulee olla lakisääteinen oikeus niille, jotka sitä tarvitsevat. Lainsäädännössä tulee siis mainita erikseen tuesta opiskelussa ja varhaiskasvatuksessa. Riittävä erityinen tuki opiskelussa ja varhaiskasvatuksessa takaa myös terveille lapsille ja nuorille tasapuolisemman tilanteen, koska aikuisia ryhmissä on vähän, ja yksi erityislapsi- tai nuori saattaa joissain tilanteissa useinkin viedä aikuisten

mahdollisuudet tukea muita riittävästi. Lakiin tulee kirjata se, että erityiseen tukeen tulee olla lakisääteinen oikeus välitunneillakin, mikäli erityinen tuki välitunneilla on asiakkaan sosiaalisen kehityksen kannalta välttämätöntä. Nykyisin moni erityislapsi- ja nuori on ilman erityistä tukea kaikilla välitunneilla, eikä pysty siksi kommunikoimaan muiden lasten ja nuorten kanssa välituntien aikana. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi kuuro lapsi tai nuori viettää välitunnit aivan yksin, sillä muut lapset tai nuoret koulussa eivät välttämättä osaa viittomakieltä. Jos kuuro lapsi tai nuori saisi viittomakielen tulkin mukaan välitunneille, voisi hän olla täysillä mukana välituntileikeissä ja keskusteluissa.

Kaavoitus on toinen vammaisiin vaikuttava asia, josta kunnat vastaavat. Kaikessa rakentamisessa tulee ottaa huomioon esteettömyys. Kuntien tulee varmistaa se, että niiden tarjoamat palvelut soveltuvat vammaisille, ja että tiet, kadut ja rakennuskanta ovat esteettömiä. Infrastruktuurin suunnittelussa ja rakentamisessa pitää tehdä esteettömyysarviointi. Esteettömyys tarkoittaa sitäkin, että talvella kuntien pitää huolehtia hyvin katujen kunnossapidosta. Kuntien tarjoamat palvelut ja tilaisuudet tulee järjestää esteettömissä tiloissa, ja vammaisille tulee tarjota maksuttomia liikuntavuoroja (esim. kuntosali- ja uimahallikäyntejä ja liikuntaryhmiä vammaisille). Liikunta on parasta mahdollista ennaltaehkäisevää terveydenhuoltoa.

Vaadimmekin, että vammaispalvelulaki velvoittaa maakuntien lisäksi kuntia. Kuntia koskevaa sisältöä onkin lisättävä vammaispalvelulakiin. Palvelutarpeen arvioinnin tulee olla lakisääteinen oikeus vammaisille, samoin se, että laaditaan asiakassuunnitelma ja palvelusuunnitelma. Tässä lakiehdotuksessa ei niin ole. Milloin asiakassuunnitelman laatiminen on ilmeisen tarpeetonta? Vammaisten kohdalla ongelmana on se, että palveluverkko on hajanainen, ja asiakas joutuu vetoamaan useampaan lakiin saadakseen tarvitsemansa avun. Vammaisille ja heidän omaisilleen on oltava tarjolla kootusti selkokielistä tietoa siitä, millaisia palveluita on olemassa, ja miten sekä mistä niitä voi hakea. Maakunnissa tulee olla erikseen ammattilaisia, jotka neuvovat vammaisia ja heidän perheitään, tarvittaessa selkokielisesti. Palveluohjaus on isossa roolissa silloin kun vammaisen tarvitsee useampaa eri tukimuotoa (moniongelmaiset).

Mitä lakiehdotuksessa tarkoitetaan sillä, että palvelusuunnitelmasta voidaan poiketa vain asiakkaan edun vuoksi? Kuka määrittelee sen mikä on asiakkaan etu? Vaarana on, että asiakkaan edun määrittelee viranomainen, eikä asiakas tai/ja hänen omaisensa tai edustajansa. Vaarana on myös se, että asiakkaan edun määrittelyssä puhuu liikaa hinta. Vaadimmekin lauseen: ”palvelusuunnitelmasta voidaan poiketa vain asiakkaan edun vuoksi”, muuttamista muotoon: ”palvelusuunnitelmasta voidaan poiketa vain asiakkaan tai tarvittaessa hänen omaisensa tai edustajansa toiveesta”. Kun perheessä joku vammautuu, niin siinä saattaa oireilla tai sairastua koko perhe, ja välittömästi tässä vaiheessa perhe tarvitsee tukea käytännön toimissa ja tukea henkiseen jaksamiseen. Varhainen puuttuminen on tärkeätä. Tietoa tulee löytää helposti, ja kuntoutusta antaa mahdollisimman varhain.

Sosiaalihuoltolain lakiehdotuksessa lukee: ”Palvelutarpeen arviointia on täydennettävä asiakkaalle laadittavalla asiakassuunnitelmalla tai muulla vastaavalla suunnitelmalla, ellei suunnitelman laatiminen ole ilmeisen tarpeetonta.” Mielestämme asiakassuunnitelma on laadittava aina vammaisten kohdalla, mikäli vammaisen henkilö tarvitsee useampaa kuin yhtä palvelua. Lauseesta tulee poistaa ”ellei suunnitelman laatiminen ole ilmeisen tarpeetonta”. Omatyöntekijän saamisen tulee olla vammaisilla lakisääteinen oikeus. Erityistä huolta on herättänyt kehitysvammaisten asema – heistähän ei ole uudessa vammaispalvelulaissa lainkaan mainintaa. Kaikki vammaiset eivät ole kykeneviä itse määrittelemään avun tarvettaan, ja eivät itse ymmärrä itseään koskevia päätöksiään. Tuolloin pitää ottaa huomioon omaisen tai edustajan mielipide, ja antaa asiakkaalle tietoa selkokielellä. Selkokielisen tiedon saamiseen tulee olla lakisääteinen oikeus. Laissa pitääkin mainita, että asiakkaalla tai hänen edustajallaan tulee olla oikeus saada asiakassuunnitelma selkokielisessä muodossa. Kehitysvammanneuvolat tulee säilyttää.

Mielestämme lakitekstissä on epäselvää mitä tarkoitetaan sillä, että palvelusuunnitelmasta voidaan poiketa vain asiakkaan edun vuoksi. Kuka määrittelee sen? Vain asiakas itse ja/tai hänen omaisensa/edustajansa voi määritellä sen. Vasemmistoliitto vaatiikin, että lause ”palvelusuunnitelmasta voidaan poiketa vain asiakkaan

edun vuoksi” muutetaan muotoon: "palvelusuunnitelmasta voidaan poiketa vain asiakkaan tai hänen edustajansa toiveesta". Nykymuodossaan lakiehdotuksessa jätetään auki kokonaan, mikä on asiakkaan etu. Maakunta/kuntahan voi päättää asiakkaan edun olevan mikä hyvänsä.

Vammaisen koko perheen jaksamista tulee tukea. Tukimuotoihin tuleekin lisätä henkinen tukeminen. Perheen tukeminen voi olla ammattilaisen tarjoamaa apua, lisäksi tulee perustaa vertaistukiryhmiä. Eri tukimahdollisuuksiin ohjaamiseen on kiinnitettävä erityinen huomio, koska palveluverkko on hajanainen. Eri tukimuodoista on tietoa saatavissa kootusti selkokielellä. Perheellä tulee myös voida olla mahdollisuus ottaa yhteyttä samassa tilanteessa oleviin perheisiin (koulutetut vertaistukijat, kokemuskoulutus). Vertaistuen tarjoaminen tulee kirjata lakiin. Samoin se, että maakunnalla on velvollisuus tarjota kootusti selkokielistä tietoa vammaisille tarjolla olevista tukimuodoista. Samoin lakiin tulee kirjata omaisten tukeminen. Kehitysvammaneuvolet tulee säilyttää.

Vaadimme poistettavaksi seuraavaa lausetta: " Henkilökohtaisen avun järjestäminen edellyttää, että vammaisella henkilöllä on voimavaroja määritellä avun sisältö ja toteutustapa. ". Myös henkilöillä, jotka eivät pysty määrittelemään avun sisältöä ja toteutustapaa, tulee olla oikeus henkilökohtaiseen apuun. Henkilökohtaista apua tulee myöntää sen mukaan mikä on avun tarve. Jos asiakas ei itse ole kykenevä määrittelemään avun tarvetta ja toteutustapaa, tulee ottaa huomioon asiakkaan omaisen tai edustajan mielipide. Myös asiakkaan omatyöntekijän mielipide voi olla avuksi, mutta asiakkaan tai hänen omaisensa/edustajansa kanta tulee olla ensisijalla. Meidän tulee parantaa vammaisten yhdenvertaisuutta myöntämällä henkilökohtaista apua myös kehitysvammaisille. Nykyisessäkin laissa oleva lause: "Henkilökohtaisen avun järjestäminen edellyttää, että vammaisella henkilöllä on voimavaroja määritellä avun sisältö ja toteutustapa." on merkinnyt sitä, että kehitysvammaiset on pitkälti suljettu pois henkilökohtaisen avun piiristä ja siitä johtuen he ovat hyvin riippuvaisia läheisistään tai siitä, että he asuvat asumispalveluyksiköissä.

Lause "Lisäksi vammaisella henkilöllä on oikeus saada henkilökohtaista apua 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetuissa toiminnoissa vähintään 30 tuntia kuukaudessa, jollei tätä pienempi tuntimäärä riitä turvaamaan henkilön välttämätöntä avuntarvetta", antaa mielestämme liikaa päätösvaltaa viranomaiselle/maakunnille. Vaadimme, että kaikilla niillä, joille myönnetään henkilökohtaista apua, on oikeus saada vähintään 30 tuntia kuukaudessa turvaamaan osallistuminen vapaa-ajan toimintoihin ja sosiaalinen osallistuminen. Laista on siis poistettava maininta "jollei tätä pienempi tuntimäärä riitä...".

Henkilökohtaista apua tulee myöntää kaikille, jotka sitä tarvitsevat. Henkilökohtainen apu kuuluu myös kehitysvammaisille ja iäkkäille. Henkilökohtaisen avun sisällön ja toimintatavan määrittely jää lakiehdotuksessa vammaisen itsensä vastuulle. Tähän tulee maakunnan tarjota tukea, jos asiakas sitä tarvitsee. Ja lisäksi, jos asiakas ei itse ole kykenevä määrittelemään avun tarvetta ja toteutustapaa, tulee ottaa huomioon asiakkaan omaisen tai edustajan mielipide. Myös omatyöntekijän mielipiteellä voi olla painoarvoa. Kaikkia vammaisia on kohdeltava yhdenvertaisesti.

Laissa pitää mainita henkilökohtaisen avun työnantajamallin ensisijaisuus, muutoin asiakas ei pääse vapaasti valitsemaan eri toimintamallien välillä, vaan on vaarana, että maakunta päättää asiakkaan puolesta. Asiakkaalle tulee antaa oikeus toimia työnantajana, mikäli hän siihen kykenee, ja sitä itse haluaa. Työntantajamallin käyttöönotto ei saa olla riippuvainen maakunnan mielipiteestä, vaan asiakkaan mielipide ja hänen etunsa tulee olla ensisijalla toimintatavasta päätettäessä. Vammaisjärjestöt taistelivat pitkään saadakseen työnantajamallin lakisääteiseksi oikeudeksi, ja siihen on oltu pääosin hyvin tyytyväisiä. Se sopii monille, mutta ei tietenkään kaikille. Työntantajavelvoitteiden täyttämiseen tarvitaan tukea, ja oikeus tähän tukeen tulee kirjata lakiin. Henkilökohtaisen avun tulee olla asiakkaalle maksutonta, eikä muita vammasta aiheutuvia kuluja ja terveydenhoitokuluja tule ottaa huomioon myönnettävän henkilökohtaisen avun määrää arvioitaessa.

Erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että kotinsa ulkopuolelle sijoitetutulla vammaisella lapsella ja nuorella

tulee olla aina oikeus tavata vanhempiaan tai muita huoltajiaan, jollei se ole lapsen tai nuoren kehitykselle haitallista. Onkin tärkeää korostaa sitä lainsäädännössä. On muistettava myös se, että asui lapsi sitten kotona tai kodin ulkopuolella, on hänen saatava tarvitsemansa tuki ja apu. Lapsen huoltajilla tulee olla mahdollisuuden saada tietoa ja vaikuttaa lapsen hoitoon, ja lasta koskeviin päätöksiin. Tämä tiedonsaantioikeus tulee kirjata lakiin. Vammaisen lapsen ja nuoren sijoittaminen kodin ulkopuolella on aina poikkeuksellista, ensisijaisesti tulee tarjota tukea kotona asumiseen.

Päiväaikaista toimintaa tulee järjestää kaikille vammaisille iästä riippumatta. Ei ole yhdenvertaisuusperiaatteen mukaista sulkea vanhuuseläkkeellä olevat pois päiväaikaisen toiminnan piiristä. Vamman aiheuttama haitta ei iän mukana mihinkään katoa, vaan yleensä haitta vaan kasvaa iän myötä. Laissa pitää määritellä se mitä päiväaikainen toiminta voi olla ja kuinka kauan se kestää kerrallaan.

Huolta herätti se, että lakiehdotuksessa kohdassa 19 § Taloudellinen tuki on sanottu, että maakunta voi korvata vammaiselle henkilölle kustannukset, jotka aiheutuvat .... Tarkoittaako tämä sitä, että maakunnan ei aina tarvitse korvata vammaiselle henkilölle vammasta aiheutuvia kuluja? Mielestämme ilmaisu ”voi korvata” tulee muuttaa muotoon ”tulee korvata”. Maakunnalla pitää olla velvollisuus korvata vammasta aiheutuvia kuluja. Jos vammaiselle ei korvata vammasta aiheutuvia kuluja, ei hän ole yhdenvertaisessa asemassa vammattomien kanssa. Esimerkiksi kehitysvammaisella ei välttämättä ole varaa kustantaa erikoisravintoa tai tarvitsemiaan välineitä vaikka ne olisivat kuinka tarpeellisia. Jollei maakunta niitä korvaa, niin ei niitä korvaa kukaan muukaan, sillä Kela ei niitä korvaa. Vammaispalveluiden maksuttomuudesta ei Vasemmistoliitto anna periksi. Nyt tässä lakiehdotuksessa taloudellinen tuki on liian tiukkarajaisesti määritelty ja määrärahoista riippuvaista. Maakunnan tulee aina korvata vammasta aiheutuvat kustannukset.

Lakiehdotuksessa on todettu, että vammaisen tulisi ensisijaisesti käyttää esteetöntä julkista liikennettä. Vaadimme tähän liittyvän lauseen poistamista lakiehdotuksesta. Käytännössä julkinen liikenne Suomessa ei ole esteetöntä, vaan julkisen liikenteen käyttäminen vaatii sitä, että vammaisella on mukanaan avustaja. Lisäksi odotusajat voivat muodostua kohtuuttoman pitkiksi ja valtaosalle Suomen vammaisista matka lähimmälle pysäkillä on olla liian pitkä. Tämä rajoittaa vammaisen matkustusmahdollisuuksia. Aina ei apuvälineen kanssa mahdu liikennevälineeseen sisään, mm. busseissa ja kaukojunissa on vain kaksi (2) paikkaa pyörätuoleille ja asiakas ei mahdu sisään, jos ne ovat jo täynnä. Tämä merkitsee kohtuuttoman pitkiä odotusaikoja.

Miten otetaan lakiehdotuksessa mainitut kuljetuspalvelujen määrä ja alueellista ulottuvuutta arvioitaessa vammaisen henkilön liikkumisen tarve, muut käytettävissä olevat palvelut ja matkan tarkoitus? Nyt 18 yhdensuuntaista vapaa-ajan matkaa on vakio, ja se ei ole riittävä aktiiviselle vammaiselle. Maakuntauudistuksen myötä saattaa olla tarvetta liikkumiselle muutenkin kuin lähikunnan alueelle. Vaadimmekin kuljetuspalveluiden käyttämisen oikeutta koko maakunnan alueella ja tarvittaessa tulee olla oikeus siirtää matkoja käytettäväksi toisen maakunnan alueella. Esimerkiksi kesäloman ajaksi pitää voida olla mahdollisuus siirtää matkustusoikeus käytettäväksi siinä maakunnassa missä matkakohde, esimerkiksi kesämökki, sijaitsee, tai kulkea pidempi matka kuljetuspalveluita käyttäen. Lakimuutoksessa tulee säilyttää vakio/tuttu/omataksi-oikeus eli oikeus tilata kyyti suoraan taksikuskilta itseltään. Siitä ei saa luopua.

Koska vuonna 2018 taksiliikenne vapautuu, tulee maakuntien ottaa käyttöön kuljetuspalveluiden lupamenettely. Lupamenettely tarkoittaa sitä, että kuljetuspalveluita hoitaakseen kuski tarvitsee maakunnalta siihen luvan. Siten varmistetaan se, että kuljetuspalveluita hoitavat autot tietävät miten toimia vammaisten kanssa. Maakuntien ja kuntien tulee varmistaa se, että kuljetuspalvelu- ja Kela- kyytejä ajavia autoja on kaikkina vuorokaudenaikoina ajossa. Ja ajossa pitää olla tavallisten autojen lisäksi myös inva-autoja. Ei voi olla niin, että joutuu turvautumaan ambulanssiin päästäkseen yöllä lääkäriin. Ambulanssi ei välttämättä edes ota kyytiinsä. Tai, että joutuu yöpymään hotellissa oltuaan myöhään kestäneessä konsertissa.

Mitä pidetään sellaisena kohtuuttomana matkustusajan pitenemisenä tai muuna kohtuuttomana haittana, joka estää kuljetuspalveluun oikeutettujen henkilöiden matkojen yhdistämisen? (”Kuljetuspalveluun oikeutettujen

henkilöiden matkoja on yhdisteltävä toteutettavaksi samalla kulkuneuvolla, ellei matkojen yhdistely aiheuta matkustusajan kohtuutonta pitenemistä tai muuta kohtuutonta haittaa palveluun oikeutetulle.”). Mielestämme asia pitäisi määritellä tarkemmin. Kohtuuttomana matkustusajan pitenemisenä pidämme sitä, että matkustusaika on kaksikymmentä (20) minuuttia pidempi verrattuna siihen mitä se muutoin olisi. Kohtuuttomana muuna haittana pidämme mm. sitä, että yhdistely estää seuralaisen tai matkalaukkujen matkalle mukaan ottamisen tai autossa tulee yhdistelyn vuoksi liian ahdasta. Myös se, että joutuu lähtemään matkaan paljon aiemmin kuin muutoin joutuisi, on kohtuuton haitta. Se tarkoittaa turhaa odottelua perillä matkan määränpäässä. Kohtuuttomana haittana voidaan pitää sitäkin, että yhdistelystä johtuen vaarantuu se, että on perillä ajoissa. Ei siis pääse lähtemään ajoissa matkaan.

Maakuntia, maakuntien liikelaitoksia, ja kuntia on veloitettava noudattamaan hallinto-oikeuden päätöksiä. Hallinto-oikeuden päätöksistä on myös otettava opiksi – kaikilla päätöksenteon tasoilla tulee noudattaa hallinto-oikeuden päätöstä. Päätöksissä tulee kiinnittää huomiota vammaisten yhdenvertaisuuteen terveiden kanssa. YK:n vammaisten oikeuksien sopimusta tulee